

อาหารสมอง

วีรกร ตรีเศศ

ประวัติศาสตร์จาม

ในยามจลาจลเมื่อเร็วๆ นี้ การรวมตัวกันอย่างแข็งขันของชุมชนมุสลิม ซอยเพชรบุรี 5 และ 7 (ที่เรียกกันว่าบ้านครัว) ซึ่งสืบเชื้อสายจากจามและมาอยู่ในกรุงเทพฯ กวาร์ร้อยปีแล้ว ทำให้นึกได้ว่า คุณหญิงศรีนาถ สุริยะ ท่านอาจารย์ผู้ไม่น่านับถือยิ่งได้เขียนเรื่องจามไว้จึงขอนำมาเล่าต่อครับ

“ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีคนต่างชาติเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายชาติ คนต่างชาติเหล่านั้นบ้างก็มาทำการค้าขาย บ้างก็สอนศาสนา ที่ชอบรับราชการก็มีทั้งทหารและพลเรือน พวกทหารก็รวมกันเป็นกองอาสาเรียกตามเชื้อชาติ เช่น พวกญี่ปุ่นก็เรียกอาสาญี่ปุ่น พวกฝรั่งก็เรียกอาสาฝรั่งแมนเป็น มีคนต่างชาติอีกพวกหนึ่งที่เรียกว่าอาสาจาม เป็นพลเมืองประเทศจามหรือจามปา เนื่องจากปัจจุบันนี้ไม่มีประเทศจามแต่คนชาติจามยังมีเชื้อสายอยู่มากในประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนามใต้ ประเทศจามนั้นเคยตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นประเทศเวียดนามใต้ในปัจจุบัน ฆะตากรมทางชาติจามมีความเป็นไปอย่างน่าสงสาร จนในที่สุดก็ต้องสูญเสียประเทศ ประชาชนต้องแตกฉานไปอยู่ในประเทศอื่น กลายเป็นพลเมืองของประเทศอื่นไป

พวกจามเป็นทหารอาสาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีความชำนาญในการเดินเรือมากจึงมักจรับราชการเป็นพนักงานเดินเรือ กำปั่นหลวง ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ยังมีอาสาจามเป็นพนักงานเดินเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คนไทยเริ่มใช้เรือกลไฟสำหรับขนส่งและใช้ในราชการทหาร พวกอาสาจามก็ได้รับการฝึกหัดการเดินเรือกลไฟ และรับราชการในเรื่องเกี่ยวกับเรือต่อไป

ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการทหารเรือเริ่มเปลี่ยนเข้าแบบฝรั่งมากขึ้น จึงต้องจ้างฝรั่งเข้ามาเป็นนายเรือ และช่วยสอนการทหารเรือ แต่ก็ยังคงใช้คนชาติจามเป็นเจ้าหน้าที่ร่วมกับฝรั่ง ครั้นถึงสมัยกรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์ ทรงเข้ารับราชการในกรมทหารเรือจึงมีการเปลี่ยนแปลงฝึกคนไทยมากขึ้น

ในการที่คนชาติจามมีความชำนาญในการเดินเรือก็น่าจะเนื่องมาจากบรรพบุรุษเป็นชาวทะเล นักประวัติศาสตร์และนักมานุษยวิทยาจัดภาษาของพวกจามว่าอยู่ในตระกูล มลายู-โพลีเนเซียน (Malayo-Polinesean) สันนิษฐานกันว่าบรรพบุรุษมาจากเกาะทะเลใต้ได้ละทิ้งถิ่นฐานท่องเที่ยวไปในทะเล แล้วขึ้นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ตามเกาะและคาบสมุทรที่ผ่านมา จึงมีร่องรอยของภาษาตระกูลนี้ตั้งแต่แถบอินโดนีเซีย มลายู บางส่วนในเวียดนาม บางส่วนในฟิลิปปินส์ พวกที่อยู่ในเวียดนามใต้คือพวกจามซึ่งกำลังกล่าวถึงนี้

อาจสงสัยกันว่า มีหลักฐานอะไรที่จะยืนยันว่าเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว ความจริงหลักฐานมี

น้อยเพราะเป็นเรื่องเกิดมานานหลายร้อยปี สิ่งที่น่าประวัติศาสตร์ใช้ศึกษาได้แก่ ศิลจารึก ซึ่งกล่าวถึงเรื่องของชาติจามเองเท่าที่จะหาพบหลักฐานอีกประการหนึ่งได้จากจดหมายเหตุของจีน ชนชาติจีนเป็นผู้มีนิสัยนำขมในเรื่องการบันทึกเรื่องราว

เมื่อมีพระภิกษุ พ่อค้า หรือทหารเดินทางออกมาจากประเทศจีนมักจะมีบันทึกติดตามมาด้วย หรือบางทีผู้บันทึกเองข้อความที่กล่าวถึงบ้านเมืองต่างๆ ตลอดจนผู้คนและขนบธรรมเนียมเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามาก นอกจากนี้ ถ้ามีคนต่างชาติต่างภาษาไปประเทศจีน ทางฝ่ายจีนก็จะบันทึกเป็นหลักฐานไว้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลชั้นหลังเป็นอันมาก

เรื่องของประเทศจามปรากฏในจดหมายเหตุของจีนประมาณ 1,800 ปีมาแล้ว หนังสือไทยบางเล่มเรียกพวกจามว่าแขกจาม ในการที่คนไทยเรียกชาติอื่นว่าแขกมักจะเพ่งเล็งไปในทางผู้ที่มีผิวดำ เช่น แขกอินเดีย แขกมลายู แขกมะละกา และแขกครีว เป็นต้น

ข้าพเจ้าได้เรียนถามอาจารย์ พระยาอนุমানราชชนว่า “แขกครีว” คือแขกประเภทไหน ท่านอธิบายว่าหมายถึงแขกที่ไทยไปนำมายู่ในประเทศทั้งครอบครัวคราวละมากๆ ได้แก่ ชาวมลายูและชาวจาม เราได้ครอบครัวมลายูเข้ามาเมื่อทำสงครามกับพวกมลายู ได้ครอบครัวจามมาเมื่อทำสงครามกับกัมพูชา แต่แขกจามที่มาจากโดยใจสมัครก็จะมีบ้างเช่นเดียวกับไทยอิสลามที่เข้ามาอยู่โดยความสมัครใจก็มีอยู่ไม่น้อย

เมื่อพูดถึงคำว่าแขกจามตลอดจนภาษาของจามแล้ว ก็พอจะมองเห็นภาพต่างๆ ว่าจามเป็นคนตระกูลโพลีเนเซียนซึ่งคงต้องมีผิวดำ ฟงควาดารจีนเล่าถึงพวกจามว่าไว้ ผมยาวทั้งหญิงและชาย ท่อนล่างพันกายด้วยผ้าผืนเดียวเจาะหูใส่ตุ้มหู เป็นคนสะอาดชอบอาบน้ำวันละหลายครั้ง ผ้าที่ใช้ใช้นั้นอบด้วยควันไม้หอม เมื่อชาวจามได้ติดต่อกับชาวอินเดียก็รับวัฒนธรรมของชาวอินเดีย เช่น นับถือศาสนาฮินดู และใช้ภาษาสันสกฤต เป็นต้น

เมื่อพันปีมาแล้วญวนมีอาณาจักรอยู่แถบเวียดนามเหนือในปัจจุบัน ส่วนจามมีอาณาจักร

อยู่แถบเวียดนามใต้ ญวนกับจามรบกันอยู่เสมอเหมือนเวียดนามเหนือรบกับเวียดนามใต้ แต่ในที่สุด จามเป็นฝ่ายแพ้จึงต้องเสียดินแดนให้ญวน ญวนจึงขยายอาณาเขตลงมาจนถึงกัมพูชา

ก่อนที่ญวนจะมีอำนาจจนถึงกับรังแกจามได้ ตัวเองก็ถูกจีนรุกรานจนตกเป็นประเทศราชของจีน จีนส่งข้าหลวงและข้าราชการจีนมาปกครองกษัตริย์ชนเผ่าประชาชนญวน จนไม่สามารถทนได้ พ.ศ.583 มีหญิงสองคนพี่น้องชื่อเตงตรัก กับ เตงทญี่ รวบรวมกำลังพวกญวนขับไล่ข้าราชการจีนออกไปเป็นผลสำเร็จ หญิงสองคนนี้จึงกลายเป็นวีรสตรีของญวน

แต่ญวนมีอิสระได้ไม่นานจีนก็ส่งกองทัพมาปราบปรามจับหญิง 2 คนนี้ฆ่าเสีย จีนเข้าปกครองอย่างเข้มงวดต่อไป แต่ทุกๆ 200 ปีหรือ 300 ปี ญวนจะต้องก่อการกบฏล้มล้างอำนาจจีน บางครั้งก็สำเร็จ แต่เป็นอิสระได้ไม่นานก็ถูกจีนมาปราบปรามอีก

ประมาณ พ.ศ.1400 ทางประเทศจีนเกิดการแก่งแย่งอำนาจรบพุ่งกันเองอยู่เสมอจึงไม่มีเวลาจะควบคุมประเทศราชได้ อย่างเดิม ญวนจึงถือโอกาสประกาศอิสรภาพ ตั้งกษัตริย์ขึ้นปกครองอย่างสงบประมาณ 100 ปี จีนก็ส่งกองทัพมาประชิดเมืองญวนเพื่อปราบปราม

ญวนเห็นว่าจามอยู่ใกล้ๆ จึงขอความช่วยเหลือ ฝ่ายจามปฏิเสธอาจเป็นเพราะกลัวจีน ซึ่งมีอำนาจมากก็ได้ บังเอิญจีนตีเมืองญวนไม่ได้ ญวนจึงแก้แค้นจามที่ปฏิเสธไม่ยอมช่วย

น้ำจิ้มอาหารสมอง

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นทรัพย์สินล้ำค่าที่หาได้ยากในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย ที่ทุกคนสามารถสร้างทรัพย์สินขึ้นมาได้เสมอไม่ว่ายากดีมีเงินอย่างไร

โดยยกกองทัพมาตีเมืองจามเสียยับเยิน เผาผลาญบ้านเรือน กวาดต้อนผู้คนและขนทรัพย์สมบัติกลับบ้านไปเมืองญวน แล้วตั้งข้าราชการญวนปกครองประเทศจาม

ต่อมาข้าราชการญวนที่ปกครองจาม คิดตั้งตัวเป็นกษัตริย์เสียเอง พระเจ้าแผ่นดินญวนส่งทหารมาปราบปรามก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ข้าราชการญวนซึ่งตั้งตัวเป็นกษัตริย์เป็นคนปราศจากความเมตตาพลเมืองจามได้รับความเดือดร้อนมากถึงกับอพยพหนีไปอยู่ประเทศใกล้เคียงเป็นอันมาก

ต่อมาคนชาติจามที่มีความสามารถก็พยายามรวบรวมกำลังกองทัพเอกราชขับไล่พระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ได้สำเร็จ แล้วแต่งตั้งคนชาติจามเป็นกษัตริย์ปกครองมาด้วยความร่มเย็นชั่วระยะหนึ่ง ประเทศญวนก็ส่งกองทัพใหญ่มารุกรานประเทศจามอีก แต่ยังไม่สามารถตีประเทศจามได้ย่างเช่นแต่ก่อน พระเจ้าแผ่นดินจามจึงแต่งทูตไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินจีน ร้องทุกข์ขอให้ทรงช่วยยับยั้ง มิให้ญวนมารบกวาน

บังเอิญในเวลาใกล้เคียงกันนั้นทางเมืองญวนเกิดกบฏ หัวหน้ากบฏหนีมาอยู่ในประเทศจาม ขอร้องให้พระเจ้าแผ่นดินจามช่วยเหลือ แต่พระเจ้าแผ่นดินจามต้องการผูกมิตรกับญวนจึงไม่ให้ความคุ้มครองพวกกบฏ พระเจ้าแผ่นดินญวนจึงเห็นว่า พระเจ้าแผ่นดินจามเป็นผู้ที่หวังดีและไม่ช่วยเหลือศัตรูของพระองค์ จึงสัญญาจะไม่รบกวนประเทศจาม นอกจากนี้ ยังคืนพลเมืองจามที่กวาดต้อนเอาไปให้กลับคืนมาสู่บ้านเกิดอีกด้วย

แต่ญวนกับจามมิได้ยุติการรุกรานกันได้นานนัก ต่อมาก็รบกันอยู่เรื่อยๆ จนในที่สุดประเทศจามก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศญวน ชื่อเสียงของประเทศจึงสลายไป คงเหลือแต่พลเมืองซึ่งยังพูดภาษาจามพอเป็นหลักฐานว่าครั้งหนึ่งเคยมีประเทศนี้อยู่ในแหลมอินโดจีนในบริเวณซึ่งบัดนี้เรียกว่าเวียดนามใต้... ●

เครื่องเคียงอาหารสมอง

ประชาชนลาวรู้สึกไม่พอใจที่คนภาคอื่นมักชอบล้อเลียน “ลาว” เป็นที่สนุกสนาน (“จับราว” กระเป๋าธมส์โต๊ะโกนบอกผู้โดยสารจนลวบนรตกใจ) แต่ในความเป็นจริง “ลาว” ที่ล้อเลียนนี้หมายถึงคนอีสาน คำถามก็คือ ทำไมจึงเกิดความสับสนมี “ลาว” ทั้งในประเทศลาวและในอีสาน คำตอบแรกก็คือ เมื่อก่อนผู้คนข้ามโขงโดยไม่มีพาสปอร์ต ผู้คนเป็นพี่น้องกันโดยสายเลือด

คำตอบที่สองที่อาจชัดเจนกว่า ก็คือในสมัยรัชกาลที่ห้า 16 จังหวัดในภาคอีสานรวมกลุ่มกันเป็นมณฑลโดยมีชื่อชื่อว่า “ลาว” ทุกมณฑล เช่น มณฑลลาวท้าว มณฑลลาวกลาง มณฑลลาวเฉียง มณฑลลาวพวน (ต่อมาเปลี่ยนเป็นมณฑลอุดร)

คนไทยจึงเคยชินกับการเรียกคนอีสานว่า “ลาว” คิดมาถึงปัจจุบันถึงแม้จะไม่มิมณฑลแบบเก่าแล้วก็ตามในปัจจุบัน